

MAANOORED

TÕUSVA PÕLVE TULEVIKU TÄHISED

PÕLLUMAJANDUSLIK NOORSOO KUUKIRI

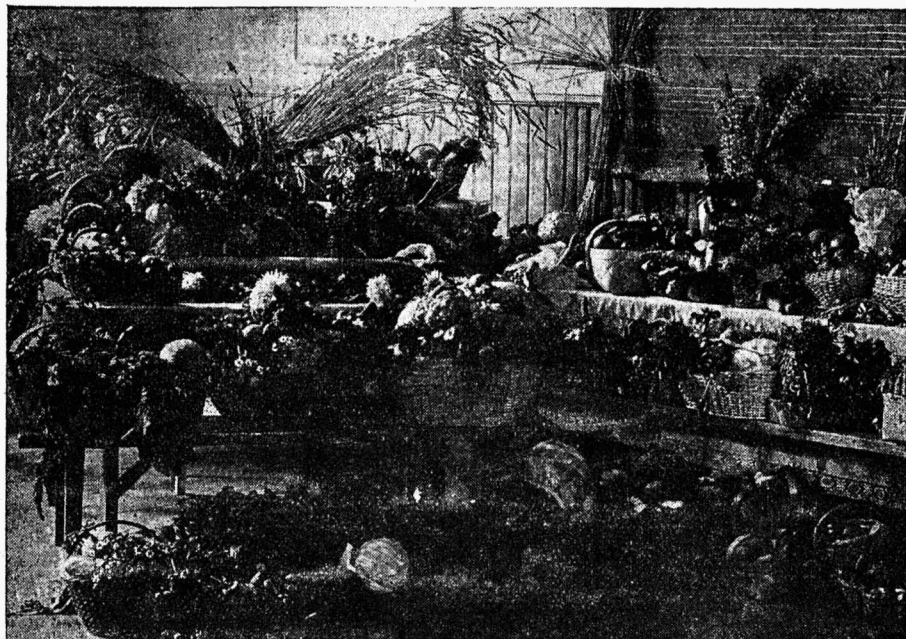
1934

II aastakäik

Toimetaja dr. agr. A. MILJAN. Vastutav toimetaja E. JUST.
Väljaandja EESTI PÕLLUMEESTE KESKSELTS.
Toimetus ja talitus: Tallinn, Pikk 40, postkast 54, telef. 454-70.
Tellimishind 120 snt. aastas, 65 snt. poolaastas.

Nr. 11

November

Aia- ja põllusaadustega kaunistatud ruum Tallinna XII algkooli lõtkuspüha-aktusel.

Maa, maailmavaade ja rahvuslik aatevald.

Ühiskondlik korraldus maa seisukohalt.

Käsitanud aluseid, milledest põllumees loomulikult lähtub ühiskondliku korralduse hindamisel, püüame tuletada sellest, millistele nõuetele see peab vastama, et maa sellele hingega kaasa läheks ja omaks võtaks.

Ühiskondlik kord peab kaitsma põllumehe maa-eramaandust ja juba sellepärast peab see olema kõigepealt põhiseaduslik õiguslik kord, põhjenev seadustikul, mis kujundatud maa olustikul ja hingeelul, rahva tõekspidamistele vastav. Sellisena mõtleb põllumees ühiskondlikku korda, otsides omale õigust Omavoli ei saa olla siin paika. Võõraste omavoli ja võõraste huvidekohast seadust ja õigust on eesti põllumees „alamrahvana“ pika aja vältel nii valusalt tunda saanud, et ta oskab hinnata oma maa oludele kohandatud, rahva oma kättevõidetud ja loodud õiguslikku riigikorda.

Ennem omariiklust maksvel olnud ehk kehtinud võõras õigus, eesõigus ja omavoli on kasvatanud põllumehe äratundmise ja nõude, et õiguslik kord oleks ühtlasi ka õiglane kord. Tõe ja õiguse otsimine on eestlases igivana. Selles on korduvalt pettunud ja ikka uuesti seda loodetud, ihaldatud. Ajalooliste olude surve, kus õigus sageli ei olnud mitte tõe õigus, õiglane õigus, — on jätnud eestlase hinge ja arusaamisesse paiguti isegi vildakut, moonutatud õiguse mõistmist. Ära nähes, et tihti on võidud seadust väänata võimsama või kavalama kasuks, tõe ja õiguse kahjuks, on mõneski kadunud usk õigusesse, nii mõnigi on läinud abi otsima kriikaist. Kuid terve eestlase hinges on kasvatatud sama nähe igatsuse õiglase õigusliku korra järele, mida ta on asjata lootnud küll Rootsi kuningatelt, küll Vene keisritelt, ja nüüd tahab seda saavutada viimaks omariikluses, kus ei ole enam võõrast peremeest. Ta tahab korda, mida ta võib usaldada kui õiglast ja tema elu-ning rahuliku töö oludega arvestavat. Oma riik peab ükskord andma selle õiglase õigusliku korra, mida võõrastelt asjatult oodati, ise omal jõul tahetakse see kord luua. Ja luuaksegi.

Teiseks peab see kord kindlustama temale isikuvabaduse, inimväärsuse ja vaba algatusvõime avaldamise. Selle vabaduse välisteks piirideks on õiguse põhimõttel ainult kaasinimeste vabadus ja inimväärsus. Ühe õigused ei tohi teiste omi maha tallata, sest siis on need juba eesõigused, millised eestlasele ajaloo kestes küllalt valu teinud. Ainsaks eesõiguseks tohib olla ainult vaimliste võimete eesõigus, mis vaba õigusliku korra kehtivusel isib, paremuse poole rühkides, omale tööga teed leivad. Mitte aga ei tohi selleks olla mingi seisuslik, sugulaslik või võimu omavoli eesõigus. Algatusvõime vabadust vajab põllumees oma talu juhtimisel ja korraldamisel, kus ta lähtub oma isiklikust huvist ja võimetest, sest ainult sel teel saab talu edasi. Siia kuulub ka ühistegeline ja seltskondline algatusvõime.

Bestlane kui individualistlik ehk isendlik inimene on eriti tundelik isikuvabaduse ja inimväärsuse alandamise suhtes. Temale on mõistetav ja omaksvõetav selle filosoofilise õpetuse tuum, mis tunnustab inimest kõrgeimaks väärtuseks maa peal, keda ei tohi ohverdada ühelegi ebajumalale ega huvile. Ühiskond, isegi riik mitte, ei ole omaette kõige kõrgemaks väärtuseks, vaid ühiskonna, rahva jne. tunnustatud kõrge väärtus tuletatakse ikkagi inimese väärtusest: sest inimese väärtus ja isiku vabadus on kindlustatud ainult tugevas, õiguslikul alusel korraldatud ühiskonnas, riigis. Riik on ühtlasi ka põllumehe eramaanduse ja töövilja kaitsja, — sellepärast on eesti põllumees teadlikult riiklikult mõtleja. See õpetus on põhimõttes lahkuminev nendest vanadest ja moodsatest õpetustest, mis kõrgemaks väärtuseks ehk ebajumalaks ja ülimateks sihiks omaette tunnustavad kollektiivi — rahvast, klassi, riiki või riigipead (keisrit jne.), kellele peab kõik ohvriks toodama, ka inimene koos tema vaimuga ja vabadusega. Inimelu kaalule panekut tunnustab küll ka inimest kõrgeimaks väärtuseks tõstev õpetus, seda aga ikkagi inimese enda pärast ja nimel, — kui ta peab ühes kaaskodanikega rinnaga kaitsma kõigi ühiskonna liikmete ühiseid huvisid ja kõigi vabadust, võideldes kogu ühiskonda ähvardava hädaohu vastu või inimese vabaduse, õiguste ja varanduse eest. See on ikkagi ohvri toomine inimesele, mitte

aga ebaõjumalale, veretule mõistele; inimene jääb ikka ülimalt sihiks, otsarabeks omaette, mitte abinõuks, vahendiks, milleks teda tahaksid muuta nood eesti põllumehe hingelaadile võõrad, ainult massinimest või orjakarja tunnistavad õpetused.

Kolmandaks väga oluliseks maa nõudeks on ühiskondliku korra stabiilsus, — kindlus, pidev püsivus. Elundiline side loodusega ja maaga on kujundanud põllumehe loomult alalhoidlikuks, konservatiivseks. Kui on saavutatud ühiskondlik kord, mis tundub maainimesele küllalt õiguslikuna ja tema vabadust ning maad kaitsvana, tema eluliste huvidega arvestavana, siis tahab ta, et see kord ka püsiks. Nagu temas on teadmine, et talvele järgneb ikka kevad, mil ta teeb omad külvitööd ja siis tuleb sügisel põimuaeg, nii tahab ta olla kindlas teadmises, et ka eluõhtul on ta omas talus ikka peremees ja võib selle kerge südamega jätta oma pärijale, et temal püsib tema sõna- ja hääleõigus.

Kuigi maksvas korras võib leiduda mõningaid pisemaid puudusi, siis pigem ta lepib nendega, kui et nõustuks kergelt laskuma katsetamistesse mingi tundmatu uuega. Kord harjudes hoiab põllumees visalt vanast kinni. Ja kui ta nõustub muutustega, või läheb isegi nende eest tulle, siis kõigepealt selliste eest, mis muudavad õiguslikku, eraomandust ja isikuvabadust kaitsva korra käegakatsutavalt kindlamaks, et ta saaks senisest rahulikumalt oma tööd teha, muret tundmata homse päeva eest. Maa on igavene ja põllumehe töö on põline, — selle töö viili ja tema talu peab olema kindlustatud temale ja tema pärijatele.

Neljandaks, lähtudes eesti põllumehe skeptilisest, mõistusega kahtlevalt kaaluvast mõttelaadist, mis avaldub just inimeste tegude ja korralduste hindamisel (looduse ja Jumala suhtes on ta usklik kuni alistumiseni), tahab põllumees ühiskonna, nagu kogukonnagi, asjade otsustamisest ka ise osa võtta, kas vahenditult või oma volinikkude kaudu. Nii vallaasjade kui koguduse või ühistegeliste ettevõtete alal on põllumees ammast ajast harjunud kaasa rääkima, asjasse tungima, teadlik olema (kus tal seks võimalust või julgust ei ole, seal targutab ta vähemalt neist asjust omavahel tagaselja), — ja seda tahab ta ka muis laialtulatusekema ühiskondlikes asjus. Muidu ta ei usalda. Ta usub ja usaldab, — ja siis ka toetab, — vaid seda, mis ta ise või tema usaldusmees pealt näinud või läbi kaalunud ja heaks kiitnud.

Eestlane on liigagi umbusklik teiste suhtes, kui nende tegevus kuidagi otseselt või kaudselt ka teda puutub. See on endiste aegade vaimne pärandus, selles on tükike orjaaja vaimu; selliste asjade toimetajad ja käskijad olid tollal võõrad, kelledelt ta palju head endale ei näinud. Praegu püüab osav ja rahva hinge suhtes hoolimatu poliitiline või äriiline kihutaja seda joont eestlases isekalt enda huvide teenistusse rakendada, külvates tihti umbusk, sosistades või karjades, et teised on kelmid ja vargad. Ta teab, et meie inimene tolle ajaloolise hingelise pärandusega kaldub kergemini uskuma inimesis halba kui head. On vaja pidevalt kehtvat harjumist, usaldusmeeste ning juhtijateks tõstetute veen- vaid õiglasi, avalikke tegusid, — enim kui see liigne umbusk eesti inimese hingest kaob. Selleks on vaja ka ühiskondlikku korda, kus kodanik ühiskondlikkude asjade otsustamisele ja kontrollimisele lähedal seisaks.

Milline riiklik-ühiskondlik kord vastab kõige enam loetletud nõuetele? Ei ole kahtlust, et selleks on meie seisusteta väkerahva ainult õieti teostatud omariiklik rahvavalitsuslik ehk demokraatlik kord. See on kord, kus riiklik valitseja ja seaduseandlik võim ammutatakse rahvalt endalt selle vaba tahteavalduse teel ja kus selle võimu teostamine seisab rahva avaliku järelevalve all. Õigust ja õiglust, isikuvabadust, inimväärust kõigile, algatusvõimet ja usalduslikkust ei saa ükski teine kord paremini kindlustada, kui rahva enda valitsus enda üle. Pealegi kui siin on tegemist rahvaga, kes just nende hüvede saavutamise nimel vabastas end võõrast võimust. Rahvas, kellele võõras on teinud ülekohut, tahab ennast õiglaselt valitseda.

Iseküsimus on, kuidas seda rahvavalitsuslikku korda tegeluses kujundada nii, et see pakuks põllumehele nii väga tarvilikku stabiilsust. Demokraatlik kord eeldab nimelt teadlikku omavalitsuses kogenud rahvast, kes neid kasutada oskab. Mida teadlikum on rahvas, seda vabam, sunduseta saab olla see kord. Väheteadlikku, kogemusteta ja eriti harimata (nagu L.-Ameerikas) rahva juures ilmnevad tihti demokraatliku korra nõrkused, sest kodanikud ei tunne oma õigusi ja kohustusi, rahvas ei oska end valitseda. Siis pääseb mõjule üksikute kild-

kondade esiletükkimine demagoogia, äraostmiste või isegi relvade abil ning korruptsioon — võimu kasutamine endi isiklikes huvides j. t. pahed. Sama võib võimaldada põhiseadus, mis keskvalitsusele küllaldast võimu ei anna. Sellistel puhkudel kerkib esile tungiv tarvidus rahvast ühiskondlikult kasvatada ja põhiseadusega valitsevat võimu kindlustada.

Tugev, juhtiv, seaduslikult valitsev võim on just põllumehele mõistetav ega ole sugugi demokraatia mõttele vastukäiv. Põllumehele on selleks põliseks eeskujuks tema elu-ümbrus maal. Kõigepealt talu ise, kus on peremees juhiks. Ainult tubli peremehe käes läheb talu hästi. Vallas näeb ta sama tublis vallavanemas, koolis koolijuhatajas jne. Sellepärast ongi põllumehele nii arusaadav meie esimese põhiseaduse muutmisel hüüdsõnaks võetud „peremees majja!“ Komisjonitamist ta ei salli, sest igal teol peab olema kindel tegija ja vastutaja. Komisjon on kohane seaduse kaalumiseks ja kontrollimiseks, kuid tegija peab olema üks, kes selleks volitatud ja kohustatud. Põllumees tahab näha ühiskonnas rahva ühisele tööperele samuti üht tublit tööperemeest, nagu taluski. Seda kindluse ja vastutuse nimel. Kuid ikkagi — nimelt usaldatavat tööperemeest rahva tööle, mitte keisrit, ainuvalitsejat, diktaatorit, mõisahärrat riigi ja rahva omanikuna ja „pärihärрана“. Võim inimese üle tuleb rahvalt endalt, mitte Jumala ega mõõga, ega ka libeda keele armust.

Eesti põllumees austab tugevat meest, kui see tema usalduse on teeninud tegudega. Kuidas ta andumusega ja hardumusega suudab ühineda üldiste ettevõtete läbiviimises ühe isiku ümber, seda näitab kõige ilmekamalt C. R. Jakobsoni sangarlik kuju eesti rahva juhina lähemas minevikus. Ükski raskus ega vastolu ei olnud rahvale ületamatu, ükski kulu ega ohver liig suur, — kõik tehti, mida see suur rahvajuht nõudis, sest tema nõudmised olid kõik rahvale mõistetavad, need olid kogutud rahva enda hingest ja hädadest.

Kui valitud juht suudab olla tõeliseks ja siiraks rahva tahte avaldajaks ja läbiviijaks, siis mahub ta väga hästi demokraatliku korra raamidesse, sest rahvas ka kõige vabamal valikul teist ei vali ega toeta, kui ainult teda.

Peale selle tunnistab demokraatia võimu koondamist, erakordsete volituste andmist ja vabaduste kitsendamist ka erakordsetel rahututel aegadel. Rahulikult ajal tahab aga rahvas oma taht vabalt avaldada ja selliseid kokkuleppeid luua, mis kõigile rahvakihtidele suurema valuta vastuvõetavad. Põllumees tunnustab kintide-vahelist õiglast tasakaalu, sest just omal nahal on ta seni ikka tunda saanud selle tasakaalu puuduse pahesid. Demokraatlikus riigis luuakse see tasakaal rahvaesinduses, kui põllumeeskond on küllalt teadlik enda ja riiklikes asjus ja jõuab astuda üle vähemate omavaheliste lahkuminekute.

Ühiskondliku korra all mõtleb põllumees ka kohalikku maa-omavalitsust, eriti nimelt valda. Selle korraldamisel ja valitsemisel nõuab ta endale arusaadavalt võimalikult suuremat otsustamis- ja tegevusvabadust, sest siin puutub tema talu kõige vahenditumalt kokku sundühiskonnaga. See on temale ka ühiskondlikuks kooliks, kus ta kõige selgemalt näeb ühiskondlikule korrale painutamise vajadust, et teostada seda, mis üksikule ülejõu käiv käiv.

Sellele seltsivad vabatahtliku maa-ühiskonna korraldused — tulunduslikud ühised, kutselised ja hariduslikud seltsid, kogudus, kaitseliit j. t. Siin liitub põllumees vabatahtlikult, otsekohesest äratuntud tarvidusest. Tugevalt ja tervelt arenenud ja organiseeritud külalühiskond on rahva valitsusliku korra tähtsaks alustoeaks, sest siin kasvab teadlik kodanik, ühiskonna liige, siin ta õpib ühistöö tähtsust ja vajadust hindama, kohustusi kandma, vabatahtlikult korrale alluma ja ühiselt loovaid ülesandeid ellu viima. See töö areng on skeptilise individualisti teravate nurkade maha hõõrujaks, nii et ta lahedamalt sobiks ühiskonda ja ka rahva-riigi kodanikuna tunneks oma seaduslikke õigusi ning kohustusi.

Seltskondliku töö algkooliks noortele on nende tegevus maanoorte organisatsioonides, milliseid ka sellest küljest tuleb hinnata ja teadlikult kasutada. Ühiskondlik distsipliin, kohusetunne, vastutus, ühiste otsuste alistumine, ühise töö hindamine, kaasliikmete austamine, — kõigis neis annab maanoorte organisatsioon algharidust, ja see haridus on teadlikule demokraatliku ühiskonna liikmele edaspidi oluline.

K. Liideman.

Sügisring.

Lehti sajab nagu rahei,
Hoogudel ei ole vahet.
Suvel juba kinni hing.
Pilvi üle puie pillub,
Okstest alla lend'vad kihtud.
Käes ju sügisene ring.

Viimast sooja päike paistab,
aga kõdumist ju haistab
maha jäetud niisket maast.
Häda luid ja lühemeid tallab,
süda lootusestki valla,
tüvest lahti löödud laast.

Henrik Visnapuu.

Mõtteid maanoorteliikumise arengu võimalustest.

Noorte maatulundusilmeliste organisatsioonide asutamine külaühiskonnas on meil kestnud rida aastaid ja on sel alal ka märgitavaid tulemusi saavutatud. Üle kodumaa tegutseb juba kogukas arv (138) maanoorte organisatsiooni, olgu maanoorteringide, maatulundusklubide, põllumeeste- ja maanaiste-seltside noorte osakondade, ÜENÜ osakondade põllumajandusharude ja maanoorteliidu osakondade näol. See organisatsioonide võrk, mis oma ümber koondab ligikaudu 2000 noort tüdrukut ja poissi, on küll veel kaunis hõre ja pioneeride tööd — uute organisatsioonide asutamist — veel küllalt, ometi selle kõrval tõuseb järjest tähtsamalt esile küsimus, kuidas juba tegutsevate organisatsioonide tegevust korraldada, et see õletulena kiirelt ei kustuks, ja kuidas seda teha nii, et kasu sellest noortele endile, külaühiskonnale ja põllumajandusele oleks suurim. Siin ei jatku üksi heast tahtest, vaid tuleb teada ja osata, kuidas midagi ja mida nimelt teha. Põrkame ikka uuesti valusalt maatulundusilmelise noorsootöö juhtimise ja juhtide küsimusega kokku.

Maanoorte liikumise vaimse juhtimise on oma ülesandeks võtnud põllumeeste kutseesindus. Põllutöökoja, eesotsas direktor J. H ü n e r s o n'i ja talitusejuhataja K. L i i d e m a n'iga ja põllumeeste seltskondlikud organisatsioonid, eeskätt mainiksin E. Põllumeeste Keskseltsi, kelle väljandel ilmuv kuukiri „Maanoored“ on maanoorteliikumise tunnustatud häälkandjaks ja kelle sekretärid A. E c k b a u m ja E. V i n t noorteorganisatsioonide asutamisel ja nende tegevuse korrastamisel on teinud hulga tööd. Ka põllumajandusliku kutsehariduse juhtivad korraldajad eesotsas Põllutööministeeriumi haridusnõuniku J. Ü m a r i k'uga on selles sihis mõjuvalt tegutsenud, võttes külaühiskonna ja maanoorteliikumise küsimused põllumajanduslike kutsekoolide õppekavadesse, sellega koolikasvandike näol ette valmistades maanoorte liikumisele juhtivat kaadrit. Peale nende on veel mõned teised asutused ja organisatsioonid selles sihis teotsenud.

Nii näeme, et ideelisi juhte ja vadereid meie maanoorte-liikumisel on. „Riisitiisa kingitusest“, mida põhjamaade (Soome. Taani, Rootsi) maanoored on saanud „Ameerika onu“ miljoniliste toetuste näol. on meie maanoored küll ilma pidanud jääma. Ja kodumaiste vaderite „hambaraha“ ei ole olnud ka mitte suur. Peaaegu ei ole see trükitud ja clavast sõnast (kirjutusest, tööjuhiste kirjastamisest, kõnedest, konsulteerimistest) ulatanud kaugemale. jättes arvestamata väiksemad noorte võistlustööde premeerimise! Põllutöökoja ja E. Põllumeeste Keskseltsi poolt. Otsene aineiline toetus noorte organisatsioonidele ja erinstruktorite ametisse võtmine on pidanud jääma seni kõrvale. Suuri avarusi ei ole siin ka tulevikuski ette näha.

Maanoorteliikumise edasiviimine, süvendamine, nagu selle algataminegi peab suures osas edaspidigi jääma noorte hoogsa isetegevuse asjaks. Juhtijateks-instrueerijateks võiksid olla algkoolide õpetajad, kui nad vastavalt põllumajandusliku kutseala vajadustes, oskustes ja teadmistes ennast täiendaksid. Algkooli õppe- ja katseaedade asutamine on selles suunas juba tervitatav märke. Maatulunduskonsulent praeguse suure jaoskonna puhul saab olla eeskätt vaid üldjuhiks.

On liikvel mõtted põllumajandusliku eelkooli, kutseorienteerumiskooli loomiseks. Kui täituksid need mõtted, mille järgi maanoored peale algkooli lõpetamist (14—17 a. vahemikus) paari aasta (või talve) jooksul oleksid põllumajanduslikus eelkoolis, milliseid oleks igas kihelkonnas üks või mitu ja millised ei oleks pideva kursusega, vaid noored poisid ja tüdrukud käiksid koolis vaid 2—3 päeva nädalas ehk ainult õhtupoolikul, muidu töötaksid kodutalus, siis oleks ühtlasi lahendatud ka maanoorte organisatsioonide instruktorite küsimus. Sest põllumajandusliku eelkooli õppejõududele (algkoolide õpetajad täiendava ettevalmistusega, maatul. konsulendid ja erialade instruktorid, kohalikud kutseharidusega põllumehed jne.), kes õpetuse andmise eest saavad tasu, saaks ja oleks otstarbekohane teha kohustuseks ka maatulundusilmeliste noortekoondiste tegevusele hoo andmine ja nõuanne koduste ettevõtete läbiviimisel.

Need mõtted sünnivad mõlgutada: ja kui külaühiskond seda tõsiselt vajab, siis leiavad riigijuhid, kellele maaelu-olu mured on südameasjaks, ka nende katvatsuste teostamiseks võimalusi. Põllumajandusliku eelkooli mõte ei ole uus leiutus, vaid see on mitms riigis juba eduga teostatud.

Külaelu kultuurilise taseme tõstmiseks ja põllumajandusala kutseoskuste ja teadmiste viimiseks laiaadesse hulkadesse on see ainuke tee. 12.000 igal aastal maa-algkooli lõpetanud noorest saab praegu ainult 600 põllumajandusliku kutsehariduse vastavais kutsekoolis. Kui arvestada, et 2000 neist läheb üldhariduslikku keskkooli ja muudesse kutsekoolidesse ja et 2000 ümber on koonduanud maanoorte organisatsioonide ümber, siis ikkagi 7000 kuni 8000 noort igaaastasest algkoolide lennust jääb kutsealalisest ettevalmistusest täiesti ilma ja eemale.

Põllumajandusliku eelkool ja sellega ühenduses laienev, süvenev maanoorteliikumine peaksid aitama neid noori võita teadlikule põllumajandusala elukutsetööle.

Joosep Nõu.

Anna Haava 70-aastane.

Anna Haava.

Suur laulik, kes kõitnud lauluks oma hingeihad, astub üle 80-aastate künnise.

Anna Haava, kodaniku nimega Haavakivi, sündis Kodaveres, Pala vallas, Haavakivi talus. Sügava mõju luuletaja hingeelule on jätnud ta kodu oma kauni ümbruse ja põlisanade traditsioonidega. „Minu isamajal on sammaldanud — roheline katus ja minu emal on tööst karedad käed; aga ei ole ma näinud ilusamaid unenägusid, kui kord seal katuse all lapsepõlves, ega tea mina armsamaid käsi aukartuses huultele vajutada, kui neid, töökareid,“ nõnda ütleb luuletaja ise „Väikestes piltides Eestist,“ meenutades oma isakodu. Siit saab alguse lauliku isamaa-armastus, siit juurdub Anna Haavale pieteeditunne oma kodu vastu, põhjamaise kodumaa vastu üldse.

Üheksaastasena astub ta Pataste mõisa eraalgkooli ja sealt läheb edasi õppima Tartu kõrgemasse tütarlastekooli. Koolis on ta tagasihoidlik, koh-

Meie põld.

Üksik ja väike on meie põld,
metsade vaheline;
õhuke ja lahja on põllul muld,
õmer ja liivaline.

Kive ka täis on meie põld,
tihedalt neid üksteise ligi;
seepärast on raske künjal küänd,
valama peab palju higi.

Siiski ka viljastub meie põld,
kollendub rukkivälgi.
Kui oli sügisel hoolas küänd,
kännist aga hoolsam veel küli.

E. Öunman.

metu, peaaegu kartlik, ta enese sõnadega „nagu hall vares faasanite hulgas.“ Neis tütarlastekoolides saksastati tol ajal paljud eesti neid, aga tormal on alati meeles isa sõnad: „Laps, kui sa oma emakeele unustad, siis teed sa oma emale ja isale häbi, siis oleks parem, kui ma sind kooli ei saadagi.“

Oma luuletegevust algab ta äkkiärkanud armastuse mõjul. Pakitsev tunne nõuab väljendust luules, siis vast saab rahu. „Kui nüüd ma vaiksikin, siis lõhkeks rind,“ tunnistab ta ise.

1888. a. ilmus ta esimene luuletuskogu „Luuletused I“ ja 1890. a. „Luuletused II“. Aeg, millal ta esimesed värssikogumikud saavad üldsuse omaks, on kirjanduslises langusaeg. Sellest hallist ja madalast ümbrusest ulatuvad äga üle Haava valutava süidame tundeavaldused ja unistused. Oma esimestes luulekogudes laulab ta armastusest. See armastus on aimduslik, peidetud ja tagasihoidlik. Tormitsevaist vastuoludest sünnib koguni painajalik-raske traagika, lohutust leitakse usus Jumalasse, sellest ta usulised laulud, mõned väga kaunid. Natukene huumoritki esineb neis kogudes. Heatahtlik pilge kaasavarakütite ja väike episood külajutust.

Raskesti pörutatuna mõnegi kalli inimese kaotusest surma läbi, sõidab ta 1894. a. Venemaale, kus saab Strelnas koha. Ta ei tunne end hästi selles õhkkonnas ja võõral maal. Selles õhustikus valmisid „Luuletused III“. Ta laulab lapsepõlvest ja kodust, aga nüüd on need laulud nukrad. Ta igatseb koju Taevase Isa juurde; mõtted Jumalale toovad hinge pühapäevarahu.

1906. a. asub Haava alaliseit Tar-

tusse elama. Palju on muutunud laulikus eneses, palju aga ka meie vaimses elus. Kirjanduses on uus tõusuaeg ja sel tagapinnal ei saa tema teos „Lained“, mis ilmub 1906. a., väärilise hinnangu osaliseks, olgugi, et Anna Haava selles kogus vormilt mitmekesistunud, tarvitab koguni vabavärssi. Hiljem on see kogu ometi leidnud tunnustuse, ning väärrib seda õigusega. Ehkki Haava on subjektiivne laulik, peab ta siiski reageerima ühiskondlike muutustele. Ta saab teataval määral isegi ajalaulikuks.

1911. a. ilmub Haava ainuke proosa-teos „Väikesed pildid Eestist“. Siit saame autobiograafilisi andmeid luuletaja enese kohta. Kogus esinevad külajutud on parimaid Eestis ja neid võib võrrelda ainult Kitzbergi külajuttudega. Selle teose põhjal võiks arvata, et Haavast oleks saanud tubli proosakirjanik, kuid proosas eneseavaldamine ei olnud nähtavasti sobiv luuletajale.

Viimases kogus „Siiski on elu ilus“, ilmub 1930. a., kirjeldab ta enese seisukohta uues ajastus. Ta tunneb end üksildasena, mahajäetuna, kuid ta annab andeks kõigile, kes teda põlgavad. Tema traagika seisab selles, et maitset on muutunud, et keegi ei usu enam seda õilist, mahedat armastust, millest laulis Haava. „Jäin võõraks siin maa peal maailmale!“

Hoolimatu aeg on teinud luuletajast eraku, aga ükskord tunnistame ka meie, et aeg, millal Anna Haava andis oma parima, oleks märksa vaesem üldilmelt, kui puuduks sealt tema värssilooming. Anna Haava valutavas süidames on tukslenud meie valu ja armastus, eesti valu ja armastus.

Virge Hünerson.

Anna Haava loomingust ja luuleilmast.

Anna Haava elutöö — see on tükike minevikku, tükike romantika hõbelinikuga looritatud minevikku, mille juured ulatuvad sügavale kaasaega ja kodumaa mulda. Kes meist kaasaegseist ei tunneks laulusid — „Ei saa mitte vaiki olla,“ „Küll oli ilus mu õieke,“ „Kui sa tuled, too mull' lilli?..“ Kes meie hulgast ei ole laulnud neid laule romantilise noorurina — süda tulvil rõõmust ja nooruse seletamatuist igatsustest.

Anna Haava on luuletaja Jumala armust. Sellepärast ei vastagi tema luuletused igakord mitte moodsatele vorminõuetele. Kuid Anna Haava luule peamiseks vooruseks on, et see tuleb südamest ja niisugusena leiab ta sooja vastukõla ka meie rahva enamiku südames. Tema tundeküllased salmid on lihtsad, kui elu ise, ja niisugustena moodustavad nad meie rahva tõelise laulu raudvara.

Anna Haava'lt on ilmunud kaheksa luuletuskogu: „Luuletused“ I — 1888, „Luuletused“ II — 1890, „Luuletused“ III — 1897, „Lained“ — 1906, „Ristlained“ — 1910, „Põhjamaa lapsed“ — 1913, „Meie päevist“ — 1920 ja „Siiski elu on ilus“ — 1930. Üheksas luuletuskogu „Laulan oma eesti laulu“ on alles käsikirjas. Algades oma ilukirjanduslikku tegevust 1886, on tema loomingul seljataga elupikune minevik. Tundub kuidagi sümboolsena, et Anna Haava algas oma teotsemist luuletajana samal aastal, kui kustusid Eesti suurima naisluuletaja Koidula silmad surma tardumuses. Nii on Anna Haava luuletaja isik ja toodang ühendavaks vahelüliseks ärkamisaja ja kaasaegse iseseisva omariikluse vahel.

Anna Haava luulemaailmaks on peetud seni peamiselt armastusluulet, kuid armastusluule kõrval esinevad rohkearvuliselt luuletused, milles heliseb sügav, võltsimatu armastus oma kodumaa ja selle palju kannatanud rahva vastu. Samal ajal omab luuletaja toodangus suure tähtsuse helisevalt õrn lasteluule. Anna Haava armastuse luule — see on omaette pühitsetud ja kõrge maailm, vaba igasugusest kehalikkusest ja moodsale luulele omasest rõvetsamisest. Isegi oma kodumaa suhtes on luuletaja äär-

miselt vähenõudlik. Ta ei nõua oma kehvalt rahvalt suuri ainelisi soodustusi loominguks, vaid on rahul piskuga, Ja kui ta laulis juba aastakümnete eest:

*„Ainult peale varju ja kättele tööd,
Üks suutäis leiba, üks jalatäis maad —
Oh kodumaa!
Oh, valus on võõrsile veereda,
Surmüksinda kaugete kaduda —“*

siis meie teame, et need sõnad olid kirjutatud südameverega selle sõna sügavamas tähenduses. Otse liigutavalt aga mõjub, kui luuletaja omas 1930 ilmunud kogus „Siiski on elu ilus“ küsib hardumusega:

*„Kas see siis oligi elu?
See põlgus ja rahutu unenägu —
See võitlus- ja kannatus-, loobumisahel
Ja mõni heledam hetke seal vahel —
Kas see siis oligi elu?!“*

Vanaduse sammu raskus annab enast tunda, eluringkäik hakkab jõudma lõpule ja minevik oma kannatuste ja loobumistega, oma võrdluste ja vähete heledamate viirudega tundub luuletajale rahutu, põgusalt mõõda lennanud unenäona. Ja kui luuletaja oma käsikirjalises kogus „Laulan oma eesti laulu“ sõnab selgunud hingerahus:

*„Oma suurtest muredest
Ära lase ennast murda;
Murra sina mured ise!
Tõuse uhkelt nendest üle!
Töös ja teos ennast leiä,
Oma hing vaid vaba hoiä!“*

siis kummardame oma pea vaikides alla luuletaja halli pea ja paljukannatanud hinge ees ning loodame, et ka kasvavail noortel jatkuks seda meelekindlust ja hingerahu, millega elatanud luuletaja saanud võitu oma hingevaevast ja eluraskusist.

Juhan Viigant.

Pihus adra käsipuud,
vile lustiline suus,
nõnda põllul künna!
Iga vagu elutees,
kännivares seltsimees.
Lõppematu rännak!

Tasu ainus mulla sees:
muld on siin ja muld ka ees —
kuhu maksab minna!
Muretu küll rännuviis,
aga püsiv õnn on siis,
kui sa mullapinnal.

Leo Mõtus.

Kelle'e annan oma kimbu tulipunaseid pihlakamarju.

Eügismets kinkis mulle kimbu tulipunaseid pihlakamarju...

Mendega armastavad mängida väite-sed tütarlapsed. Helmetena nõbril on nad nagu korallid. Ehitvad ta neid, kes kunagi ei saa omada laugete merede andeid.

Ja kas ei ole viimati üks-ta-kõik, millest tunneb rõõmu lapseüda, mis kaunistab tüdrukufese päevitunud taela!..

Mii siis oli mul kimpu tulipunaseid pihlakamarju. Naskena lasus see mu käsi-warrel, helendas ja hõiskas küpsete sügisvärviude soojuses. Kobar lobata kõrval naeris mulle vastu.

Ümberingi oli aga kõik määratud närt-simisele ja surmale.

Kuhu panen oma kimbu helepunaseid pihlakamarju?

See jaama on piff. Waewalt jaffan neid kanda käsitwarrel sinnamaani.

Ja lobus ei oota mind pisike tütar-lapsi. Kes tahaksid taelaehteid sügismetta korallidest...

Sõuan kalmistu wärawasse ja astun wäikest wõrassse rahuaeda.

Süingeid ning tumedaib riste ja sam-haid.

Õhimesena ühe perekonna-matuspaik, äärestatud leerulise raudaiaana. Sõrge marmorriist kõneleb kadunu tähtsusest ja wäärikusest; klaaskastes metallvärjad tun-nustawad ta sõprade poolehoidu. Ei wa-ja sina puhtaja minu andi härgawaißt ko-baraißt...

Naskena lasuwad muistised paeitiwi plaadid, nagu tahaksid olla ilmsiks tõen-dajaks, et siit alt teeni ei pääse enam üles. Sammaldund kirja, mis raiutud naaki fuudan waewalt meerida sõnadeks. Ei ehi neid haudu enam ükski. Ei jahi-gi siia mingi muu ehe, kui sajandeid käi-lin kivi.

Leiän noormehe haua, mis wariab al-les nullu lahkunut. Armastaja käsi on

istutanud siia wiimaseid sügisliili — ast-reid ja flokke. Hanašamba õõnsusse on peidetud waakite paari wärskte roofiga. Siin käis teegi teegi alles hiljuti. Gemal-dun fiiresti, et mitte kohata omakseid, kes wõib olla, tänagi tulewad külastama oma kallist kadunut ja tahawad leinata sega-mata kalmistu wäiwuses...

Kuhu panen aga mina oma kimbu he-lepunaseid pihlakamarju?

Näin haualt hauani, ega leia neile pa-rajat paika.

Üksna müüri ääres peatum: pisike lii-watungas — lapse haud. Luitunud kuu-searob — pärja jätkised. Ei midagi muud.

Ei ole teegi toonud siia mustamulda, et istutada liili, et jaaks kaswada lopsa-kas roheline muru. Wõni ükfit kare lii-waruffi warreke on waewu püüdnud asu-da siia. Rungas on juba seisnud mõne aja; wiist on ta siin talwešt saadil.

Peatjis seisab nigel puuristite üle wõõ-batud ühekordse walge wärwiga. Seda ehil oskamata käega kirjutatud kiri "Unita".

Mii oli siis selle nimi, kes puhkab unus-tatud kalmusele all.

Wiist wakis hell jüda talle korb selle nime. Aga ega's mitte selleks, et kirju-tada see südamewalus walgele ristile!

Wiist tahtis ta selle nimega hüüda tupa waitešt käharhead, kes mängis õues teiste laste hulgas. Wiist tahtis ta seda uhkelt kirjutada korb koolinimestiiku; tahtis näha seda korb triititult lauulehel teiste leerilaste nimele hulgas.

Pajju wõis olla unistusi sellel, kes wa-lis oma wäikelele tütrele ilusa nime, Unita, mida palnud siis aga tarnis enam kuhugi mujale, kui walgele ristile unistatud kinkakeše peatjis.

Kus oli nimevalija ise? Miks ei kor-raldanud ta kenadel hauakait, nagu see wiikiis kõigil teistel? Miks ei toonud liili korduiašt wõi ostmud aednikust? Miks

ei toonud põhjafestli metsast oma väitefe Anniat auks?

Kas oli ta ise siin juhuslik asuja ja rändas edasi leiva ja õnne otsingul. Või on tal fuski nii palju kohustusi elavate hulgas, et aega ei jätku mõelda surmale. Võib ju ka olla, et ta on ifegi feal kausgel tütrefe juures, kust ei ole taqasitu- lefut. Või eht oli läinud talle ettegi juba sinna.

Kes teab. Sellest ei ütle mu leitud kalmufe midagi. Ütleb ainult, et „Anni- ta“ on siin.

Anniitale annangi siis oma kimbu tult- punaseid pihlamarju. Mendega armas- tavad ja mängida väitefed tütarlapfed.

Uje aga ruttan firelt mõdrasfe jaama, mõdraste inimeste hulka, endal siidames imeline hea tundmus, nagu oleks õnnes- tunud teha rõõmu väitefele heale lapsele.
A. Dengo-Johanson.

Linn Tammsaare „Elu ja armastuses“.

See on viril ja kõõrdikasvanud maa- ilm, mis avaneb meile Tammsaare äs- ja ilmunud romaanis „Elu ja armas- tus“. Maailm tulvil pettumusist ja luhtaläinud lootusist.

Popsitütar Irma Vainu lõpetab kodu- aleviku gümnaasiumi. See on päev, „mida ta nii suure igatsusega oli oodanud, nagu peaksid siis tema ees ava- nema maailma värvad.“ Ja noor elu- tundmatu tütarlaps kinnitab emale kõikumatu veendega: „Nii tõesti, kui mina täna kooli lõpetasin, tahan mina ka selle eest hoolitseda, et sina enam popsieit ei oleks.“ Ainult ema mõte, et ta peab suvets minema peremehe tallu päeviliseks, toob tüdruku uuesti alla unistuste sinimeeleoludest. Ja nüüd arvas ta äkki mõistvat, „miks sünnib siidames nagu magus valu, kui taevast on helesinine ja sealpool metsi ning välje, sealpool soid ja rabu seisa- vad üksikud pilved nagu igaveses ra- hus.“

Suvi kulub Irmal raskest talutöös, samal ajal, kui peretütar Valve ootab pikisilmi sügist, et minna ülikooli, „kus pidi olema alaline pühapäev ja pidu“. Ja selle „piduliku meeoleolu sis- sejuhatuses“ peretütar Valve veedab- ki kaks nädalat moodsaimas süpelus- kohas, „kust saabub Kalmule tagasi, nagu tuleks kuningatar tuhkatriinude juurde.“

Sügisel linna kolides, asub Irma kor- terisse tädi juurde, kel korteriks kaks tillukest tuba poolkeldrikorral. Linnas aga kohaotsimine ei anna loodetud tu- lemusi. Ja peagi märkab Irma, et tu- handed temataolised „esitavad palve- kirju ja karjakaupa kulutavad nad igasuguste asutuste, ettevõtete ja ame- tikohdade uksi, karjakaupa kuulutavad nad lehes ja käivad pakkumisi süpelas

või teiste kuulutuste peale pakkumisi esitamas, aina oodates ja lootes, kuni nad viimaks väsivad, tüdivad ja tüpli- vad, sest nad hakkavad arvama, et nende haridusele ja oskusele vastavaid kohti pole üldse olemas, või neid on nii armetult vähe, et ei jätku kümnegi jaoks ühte.“

Nii pettus ka Irma Vainu kohasaa- mise unistusest, kuna ta varsti pidi nägema, et isegi tema suurim trump — „otsast otsani hea gümnaasiumi lõputunnistus ei avaldanud kuigi suurt mõju, või see oli loodetule otse vastu- pidine.“

Viimaks õnnestub tal üksikteeni- ja koha saamine poisimehest äriemehe juurde, kelle arvates vähemalt kodugi peaks olema nurgake, kus inimene „võiks puhata kurjadest keeltest, kaht- lastest pilkudest, valearvamistest, vöö- riti mõistmistest, ühe sõnaga, kõigest sellest, mida nimetatakse eluvõistlu- seks.“

Uued pettumused tabavad Irmat ka selles vähenõudlikus teenistuskohas. Pettumusi kroonib aga varsti peadpöö- ritavalt suur eluõnne pettepiilt. Irma abiellub ärimees Ikka'ga, pannes sel- lesse abiellu kõik oma lootused, unis- tused ja õnneigatsused. Kuid loodetud eluõnn puruneb otsekui klaasist lill, kuna selles paljuigatsetud linnas on ka abielu ehitatud vaid pettusele, va- lele ja südamevalule. Ja nii jääb Irma Vainu ihuükski oma kannatuste ja hin- gevaevaga, olles varemalt hüljanud oma tõelise eluõnne perepoja Kalmu Eedi armastuses. Linn aga elab endist elu. Endiselt leiavad „hindamist“ noo- red tüdrukid, kel „maalõhn juures“. Ja linn otsekui hüdra imeb nad tüh- jaks elurõõmust ja elujõust. Ja endi- selt pettuvad ka need maanoored, kes

Sügisene nukrus eksib mööda teed!

Veski valge maja istub üle jõe.
Sillalt vaatan nagu keeva patta,
Vesi vahutades üle suure ratta
Voo' edasi, kui looklev pael.

Veskil jahvatamas vilja talutaat.
Kivi kivil teri peeneks hõõrub.
Õhus valget jahutolmu hõljub -
Taadil valge ürp ja valge kaap.

Sügisene nukrus eksib mööda teed —
Loom veab veskilt koju jahu koormat,
Taadil käes on udust niisked ohjad,
Kopli kasel paljad jalad vees.

Üle taeva vajund linnuparve põik
Mere taha. Aga taluisa,
Siin ta töötab: armastai ja visa,
Põllumulda matab vaevad kõik.

Frida Ulm.

lähuvad otsima „oma haridusele vastavat kohta“ ja eluõnne linnast.

Romaani raskuspunkt peitub armastuse, selle kõike ohverdava tunde sügavalt haaravas tõlgendamises, millele peategelane Irma püüab ehitada oma abielu, sidudes ennast rikutud ja kõlbiselt laostunud mehega. Samuti — ka selles võltsimatus peegelpildis, mis autor joonistab meile tänapäeva linna ühiskonnast, kuulutades oma tõdesid ärimees Ikka suu läbi. Elu on küllastatud võltsist, sest „tõsiseid mõtteid ja tundmusi näeb tänapäev veel mõnes filmis, sest ka raamat on muutunud ainult turukaubaks.“ „Te vaadake ometi meie tänapäeva noori. Nad kõik on kaljukindlad, et nad on targemad kui nende isad ja emad, sest nemad kõik on kas keskmise või kõrgema haridusega, isadel ja emadel aga sagedasti üldse puudub niinimetatud haridus. Aga samal ajal seesama noorus elab eslotsa oma isade-emade kulul või lähed nii või teisiti pankrotti ja laseb endale kuuli pähe“ — iseloomustab ärimees Ikka neid noori, kes kiskunud oma juured lahti maast.

Riiklik ja ühiskondlik hoolekanne on võtnud sellise ulatuse, et isegi kultuur nõuab kõikjal juurdemaksu. — „Kultuur nõuab igal pool juurdemaksu — soos, sealaudas, pangas, vabrikus, niiöelda tehases, kus midagi tehakse, ja äris, muidugi, kui ta on kultuuriline äri, mõistate.“ Vaimse loomingu toetamiseks on loodud kultuurkapital ja tagajärjeks on, et loomingu asemele on astunud kombineering. Ja ärimees Ikka kinnitab sapiselt: „meie kultuuri ja kapitali tõsine erinevus selles ongi,

et õpetavad kombineerima, sest meie ei tee kultuuri ega loo kapitali, vaid meie kombineerime kultuuri ja kapitali.“ „Nõnda jääme teistest rahvastest küll tegemises, niiöelda loomingu maha, aga kombineeringus jõuame neist ette, nii et midagi võib välismaa ka meilt õppida.“ Ja ei saa salata, et selles sapisest tõetunnemises ei peitu kibedat tõtt, sest usk isiklikku kordasaatmisvõimesse on meil sedavõrt vähenenud, et kõikjal loodetakse vaid välist tulevale abile.

Kõigi nende kombineerijate, teiste abile lootjate, valetajate ja äritsejate kõrval aga seisab vana Sooviku pere-mehe sümpaatlik kuju, kes „mõttes laenu maksmise peale juba enne, kui ta polnud laenu tegema hakanudki. Niisugune oli tema mõte ja arusaamine. Temal polnud üldse muud eesmärki elus olnud, kui et saaks koha võlgadest lahti, sest muidu pole ta ju sinu, vaid on võlausaldaja oma, ja nüüd peaks ta hakkama uuesti laenu tegema? Ei, seda mitte.“

Isegi ärimees Ikka — selle rikutud mehe arvates „ei saa olla õiget rahvast ega kultuuri, samuti mitte õiget abielu, kui juured, abielujuured ei ulatu maamulda. Just selle mulla pärast mõtlebki ta osta talu, et oleks paik, kuhu nende abielu ajaks oma juured.“

Kuid nende abielu ei suutnud kinnitada oma juuri maamulda, selleks oli linnastumise protsess mürgitanud liig sügavalt ärimees Ikka vere. Nii jooksis ka Irma Vainu armastus ja eluõnne rajamiskatse linnas lõplikult tühjaks.
J. Vgt.

Maanoorte sekretär-eriteadjaks agr. A. Eckbaum.

Agr. Arthur Eckbaum.

Ühenduses maanoorte liikumise järjekindla eduga kerkis juba mõni aeg tagasi päevakorraks maanoorte sekretär-eriteadja ametisse kutsumise küsimus. Maanoorterühmade kohalike juhtide leidmisest saadakse kuidagi viisi üle, tõmmates kaasa agaramaid, seltskondlikus ja kasvatustöös vilunud isikuid. Raskem aga oli leida üleriiklise maanoortetöö korraldajat ja tegevuse ühtlustajat. Selleks ei aita ainult energiline tegevus, vaid on vaja ka oskust ja omada otsekoheseid teadmisi ja kogemusi maanoorte organiseerimistöö alal. Maanoortele oli tarvis selleks ettevalmistatud ja küllaldase vilumusega isikut, kes juhiks üldist tegevust üllesetatud sihtjoonte ja põhimõtete kohaselt ja koondaks kõik mõtteosalised ühise algatuse ümber.

Käesoleva aasta kevadel jõudis Põllutöökoja juhatus kindlale veendumusele maanoorte sekretär-eriteadja tarvilikkuses. Asuti otsima võimalusi ja isikut selle küsimuse lahendamiseks, kuna otsekohese palgalise eriteadja kohaloomiseks puudusid Põllutöökojal summad.

Maanoorte sekretär-eriteadja isiku küsimus lahendati üksmeelselt, kuna ainukese kandidaadina sellele kohale osutus vastuvõetavaks Eesti Põllumeeste Keskseksi sekretär agr. A. Eckbaum, kui vastava ettevalmistusega ja kavaaste kogemustega isik maanoorte organiseerimistöö alal. Arvates 1. nov. 1934 pandi Põllutöökoja poolt maanoorte sekretär-eriteadja ülesanded agr. A. Eckbaumile.

Seega on meie maanoorte liikumise ja organiseerimise teel jälle tubli samm edasi jõutud. On täiendavalt saadud ligemale üllesetatud sihile, mis püüab tugevdada ja tervendada maaelu moraalseid aluseid, et kasvatada edasipüüdjate ja arenenud maanoorte kaudu kultuurilist külaühiskonda ja luua mugavat maakodu. A. Eckbaumile soovime uute volituste saamisel senisel tööpõllul edasitöötamiseks jõudu ja edu!

Agr. Arthur Eckbaum

on sündinud 8. veebruaril 1903 Viljandimaal, Suure-Kõpu vallas põllumehe pojana. Alghariduse saanud kohalikus valla- ja kihelkonnakoolis. Pärast Viljandi linnakooli lõpetamist 1920. a. kevadel astus Eesti Aleksandri põllutöökeskkooli, mille kursuse 1923. aasta kevadel lõpetas. Sama aasta suvel ja sügisel praktiseeris 6 kuud Tooma sookatsejaamas. Koolivaheaegadel ja muul vabal ajal töötas isatalus põllumeheks. Jaanuarikuul 1925 kutsuti Viljandi maakonna Põllumeeste Esituse juurde instruktoriga ametisse, kus töötas oktoobrikuuni 1926. Sama aasta 11. oktoobril valiti Põllumajandusliikude Ühisuste Revisjoniliidu asjaajajaks, missugusel kohal töötas 1. märtsini 1929. Revisjoniliidu juures töötades täiendas ennast õhtutel Tallinna Kolledzi õhtukursustel ja Eesti Ühist. Liidu üheaastases ühis-tegevuskoolis.

1. märtsist 1929 määrati Revisjoniliidu Viru-Järvamaa instr.-revidendiks, kus töötas 10. okt. 1929. Sama aasta 15. oktoobril astus Berliini põllumajandusülikooli, mille lõpetas 1932. a. kevadel. Peale sundusliikude õppeainete kuuluse Berliinis loenguid ja töötas kaasa ühis-tegevuse, turundusuuringu, põlluma-

jandusliku käitisõpetuse, agrarpoliitika ja rahvamajanduse instituutides. Edasi kuulas majandusteaduslikke ja ühistegevusse puutuvaid loenguid Berliini Kaubanduse ülikoolis. Õppeaja kestel tegi kaasa rea õppereise Saksamaal, Taanis, Tšehhoslovakkias, Schweitsis ja Itaalias.

1932. a. aprillist kuni möödunud aasta märtsini täiendas teadmisi Schweitsis Zürichi tehnika ülikoolis, kus kuulsas prof. dr. E. Lauri loengud põllumajandusliku käitisõpetuse, talvraamatupidamise ja kalkulasioonõpetuse alal tüülikult läbi kuulas. Prof. Lauri vastu-

tulekul võimaldati loengutest vabal ajal ja semestri vaheaegadel töötada Bruggis tema juhtimisel oleva Schweitsi Põllumeeste Liidu ja Talupojasekretariaadi juures, kus avanesid laialised võimalused süveneda hästi arenenud põllumajanduse edendamise tööse.

Schweitsis võttis osa mitmetest põllumeeste päevadest ja kongressidest ja tegi kaasa ülemaalse maanoorte juhtide ettevalmistuse kursuse.

Oma õpinguid Schweitsis lõpetades reisis Itaalias, Austrias ja Poolamaal. Kodumaale jõudes asus tööle Eesti Põllumeeste Keskseltsis.

Jn.

Maanoorte organisatsioonide Keskkomitee oli koos.

Maanoorte Organisatsioonide Keskkomitee koosolekut peeti 23. oktoobril s. a. Tallinnas, Põllutöökoja ruumides. Koosolekust võtsid osa, peale ühe, kõikide Maanoorte Organisatsioonide Keskkomitee koosseisu kuuluvate asutuste esindajad ja nimelt: Põllutöökojast nõuandefalitse juhataja K. Liidemann ja A. Eckbaum, Põllutööministeeriumi esindajana J. Ümarik, Haridus-sotsiaalministeeriumi ja ÜENÜ esindajana A. Kurvits, Eesti Maanaiste Keskseltsi esindajana pr. M. Martinson ja pr. E. Samarütel, Eesti Haridusliidu esindajana O. Vender, Eesti Põllumeeste Keskseltsi esindajana E. Vint ja kohalikkude maanoorte põllumajanduslikkude organisatsioonide esindajate-na O. Kolk — Saaremaalt ja J. Elken — Virumaalt. Puudus ainult ART põllumajandusliidu esindaja.

Koosolekut juhatas K. Liidemann, andes ühtlasi pikema ülevaate maanoorte organisatsioonide senisest tööst ja tuleviku kavatsustest. Maanoorte senise tegevuse ülevaade oli üksikasjaline ja ülevaatlik tugenedes käesoleval aastal korraldatud ankeedi andmetele. Ülevaatest selgus, et maanoorte tegevus on laienenud ja mitmekesisunud. Sellejuures ei ole noorte organisatsioonid ei Põllutöökojalt ega teisalt nimetamisväärset toetust saanud. Põllutöökoja poolt on püütud teha siiski kõik mis võimalik noorte töö üldjuhtimise ja tegevuse korraldamise alal. On korraldatud kaks kuuajalist maanoorte juhtide kursust

Arknal ja Väimelas, koostatud maanoorteringi normaalpõhikiri ja mitmed tööjuhised taime- ja loomakasvatuse aladel. Kohtadel on maatulunduskonsulendid alati aktiivselt abiks olnud, samuti on ka teiste organisatsioonide tegelased kaasa aitanud. Edasi andis hra Liidemann ülevaate Leedu maanoorte tööst ja avaldas lootust, et ka meil edaspidi avaramad võimalused ees seisavad selle töö süvendamiseks ja väljakujundamiseks.

Teisena kõneles E. Põllumeeste Keskseltsi sekretär A. Eckbaum maanoorte soovidest ja esimese ülemaalse maanoorte kongressi otustest. Kõik need soovid ja otsused tunnistati vastuvõetavateks. Edasi peatus kõneleja veel maanoorte organisatsioonide töö põhimõtete ja tegevuse iseloomu juures, eriti esile tões, et tähtis ei ole mitte liikmete ja organisatsioonide arv vaid see kuivõrd ja mil määral suudetakse kusa-gil maanoorte liikumise eesmärgide sunnas midagi korda saata. Elujõulise liikumise väljakujunemise eelduseks on kindel kord ja distsipliin. Kui puudub juht ja distsipliin, siis võidakse positiivsete tulemuste asemel koguni lopsakalt kultiveerida negatiivseid nähteid. Sellest peab piinlikult hoiduma. Maanoorte organisatsiooni kaudu tahame luua tervet miljööd kus soodsalt võiksid areneda need püüded, mis meie oleme liikumise eesmärgiks seadnud. Peame olema teadlikud selles, et organisatsioon ja koondu-

mine sinna ei ole eesmärgiks omaette vaid ainult abinõuks, et luua soodsamaid eeldusi eesmärgile jõudmiseks. Sellepärast tuleb kõigepealt mõelda, kas meie organisatsioonides on sääraseid eeldusi ja kas suudame neid luua, mis kaasa aitavad noortele ülesseatud sihtidele jõudmiseks. Maanoorte liikumist tuleb arendada niivõrd kui on selleks eeldusi. Meil on tarvis teadlikke, iseseisvalt mõtlejaid teoinimesi kasvatada, kes elus positiivseid ülesandeid leiavad ja elu edasi kannavad. Meie kavatsused ei tohi ulatuda aga kaugemale kui seda suudame laimatult teostada.

Sõnavõtmisel avaldasid esindajad järgmisi mõtteid:

1. Maanoorte organisatsioonide üldine vanuse tase peaks noorenema. Liikmete vanuse määr võiks kõikuda 13—25 aastate vahel, kusjuures erilist tähelepanu tuleks pöörata algkoolist elluastuvatele noortele.

2. Pidada soovitavaks, et algkoolide õpetajad maanoorte kasvatus tööd jatkaks peale koolinoorte organisatsioonide. Alustada läbirääkimisi Haridus-sotsiaalministeeriumiga, et ministeerium seda tööd omailt poolt õpetajatele soovitaks ja tähtsaks peab. Õpetajate päevadel võtta päevakorda vastavasisulisi referaate ja edaspidi asjastuhvitatud õpetajatele korraldada erikursusi maanoorte organisatsioonide tegevuse ja tööaladelt.

3. Tunnistada tarvilikuks riigi, Põllutöökoja ja teiste organisatsioonide kaasabi maanoorte edaspidiseks töökorralduseks ja pidada eriti soovitavaks maatulunduskonsulentide kaastööd maanoorte tegevuse- ja töö juhtimisel.

4. Maanoorte juhtide ettevalmistamiseks korraldada pikemaajalisi kursusi ja paluda Põllutöökojalt toetust kohalikele juhtidele või noorte assistentidele, samuti ka töövahendite muretsemiseks ja autasude andmiseks.

5. Töökavad ja tööjaotuse küsimusi selgitada sellest seisukohast, et töö oleks huvitav, õpetlik, võimetele vastav ja noori kasvatav, luues soodsaid eeldusi sünnipäraste annete võimalikult täiuslikumaks väljaarendamiseks.

6. Esitatud maanoorte rinnamärgi kavanditest otsustati kinnitada neljaleheline ristikehina leht valgel ringikujulisel email põhjal raamimõõduga 10 mm. Märgid muretsevad maanoorte ringid oma liikmetele Ülemaalse Maanoorte Ühenduse sekretariaadi kaudu noorte endi kulum.

7. Esimese ülemaalse maanoorte kongressi otsused ja soovid ning Ülemaalse Maanoorte Ühenduse organisatsiooni skeem võeti üksmeelselt teatavaks.

Need on kokkuvõttes MOK koosoleku seisukohad ja mõtted.

A. V. Tammevälja.

Läti maspulkside tegevuse ülevaade

1. maist 1933. kuni 1. maini 1934.

Vaadeldes Läti maanoorte ringide, n. n. maspulkside arvu ja liikmeskonda ajavahemikul 1. V 1933 — 1. V 1934 näeme, et maanoorte ringide ja nende liikmete arv on kasvanud selle aja jooksul enam kui kahekordseks. Nii oli Lätis 1. maiks 1933 128 maspulksi 2117 liikmega, 1. mail 1934 aga juba 316 maspulksi 4893 liikmega. Vastava seadusega on koondatud kõik maanoorte organisatsioonid Läti Põllum. Keskseeltsi juurde, kus nad moodustavad eraldi maspulksi osakonna.

Suurem osa maspulksi liigetest (umbes 80 %), on koolinoorsugu, peami-

selt algkoolide õpilased, kusjuures 90% kogu organisatsioonidest asuvad algkoolide juures ja nende juhtideks on kooliõpetajad. Maspulksidesse koondatud maa koolinoorsugu kasutab oma suvise vaba koolivaheaja praktilisele põllutööle. Nende tegevus avaldub mitmesugustel aladel. 1933. a. suvel Läti Põllum. Keskseeltsi koondatud 1970 maspulksi liikme tegevust illustreerivad järgmised arvud: aianõu alal tegutses 1189 noort, suhkrupeete kasvatas — 492, kartuleid — 62, loomasööda juurvilja — 477, teravilja — 67, niidukultuurheina seemet — 60, arstirohu taimi — 109, roose — 30.

aiavilja seemneid — 58 ja kanu 110 noort. Peale selle kasvatati paljudes maspulkssides lisakultuuridena õunapuid ja marjapõõsaid.

Kõik maspulkssid on ühtekokku harinud 40,6 ha suuruse maa-ala. Nende lõikuse koguväärtus ulatub 69.585,20 latini (umbes 70.000 krooni), kogu kulu ulatas 24.700 latini ja üldine puhastulu — 44.885,20 latini. Iga maanoor on läbisegi teeninud 22.69 latti ja harinud 205,5 ruutmeetri suuruse põllulapi. Keskmiselt on saak olnud ühelt hektaarilt: kartuleid — 301 kvintaali, suhkrupeete — 282 kv., loomasööda juurvilja — 690 kv., kapsaid — 504 kvintaali.

Kevadel, põllutööde algul, peeti kõigis maspulkssides vastavaid instrueerimiskoosolekuid, mida juhatasid L. Põllum. Keskseitsi maspulkssi osakonna tegelased, kohalikud agronoomilised jõud ja põllutöökoolide õpetajad. Suvel külastasid osakonna tegelased kõiki maspulkse ja kontrollisid nende tegevust, andes noortele tarvilikku juhatast kultuurtaimede harimises, kahjuritite vastu võitlemises ja raamatupidamises.

Maspulkssides on korraldatud mitmesuguseid võistlusi tegelikkude tööde alal, nagu juurviljade harvendamise ja harimise, suhkrupeetide koristamise ja künnivõistlusi. Nii üksikult, kui ka koolidega ja teiste organisatsioonidega koos on osa võetud üldistest metaspäevadest. Samuti on väljapanekutega esinenud kõigil suurematel ümbruskonna põllumajanduslikkudel näitustel.

Rohkesti on korraldatud suuremaid õppereise, et tutvuneda naaberorganisatsioonide tegevusega ja saavutistega; on tutvunetud eeskujuliste majapidamistega ja vaadeldud ajaloolisi ning loodusliselt huvitavaid maakohti.

Aasta jooksul on korraldatud 114 maspulkssis sügistööde ülevaatusi ja kolmes maspulkssis tutvunetud talitöödega. Sel puhul on auhindadena välja jagatud 197 esimest, 502 teist ja 336 kolmandat auhinda. Samuti on paljudele maspulkssidele ja nende üksikutele liigetele annetatud auhindu ja toetust teiste organisatsioonide, omavalitsuste ja keskasutuste poolt.

Läti Põllum. Keskseitsi maspulksside osakonna tegelased on korraldanud kohapeal 221 kursust ja loengut, kus käsitsiti maspulksside tegevust, nende tähtsust ja noorsoo kasvatuse küsimusi. Ettekannetest võttis osa 18.159 kuulajat. Maspulksside osakonna tegelased korraldasid Riia ringhäälingus neli ettekannet; ka korraldati ringhäälingus maspulksside tund, kus maanoored ise esinesid ettekannetega. Maspulkssi osakonna juhtide eestvõttel on valitsuse asutused tunnistanud soovitatavaks, et kõikide algkoolide juurde asutataks maanoorte ringid — maspulkssid.

Märtsikuu 26.—27. päeval 1934 toimus Riias üleriikline maspulkssi tegelaste ja saadikute kongress, millest oli osavõtjaid umbes 1240. Sel puhul korraldati suur maanoorte õhtu Riias, külastati vabariigi presidenti ja austati langenuid vabadusvõitlejaid. Samal ajal korraldati ka maanoortele kursusi arstirohutamise kogumiseks ja teisi vastavasisulisi ettekandeid.

Läinud aastal on Läti maspulksside osakonna poolt välja antud maanoortele „juhised juurviljakasvatamiseks“ ja ilmunud järjekindlalt kuukiri „Maspulks“. Aasta jooksul on Läti Põllum. Keskseitsi maspulksside osakonna juures ametis olnud seitse agronoomilist ja kodumajanduslist nõuandjat.

Art. Puudist.

Lõikuspüha-aktus Tallinna XII algkoolis.

(Aratrükk Tallinna XII algk. seinajaalehest „Meie Hää!“.)

Teisipäeval, 9. okt. oli meie koolis lõikuspüha. Lapsed töid seks puhuks kaasa palju aed- ja juurvilju. Igaüks, kes tahtis, võis tuua oma korvikese. Pr. K. kattis saalis laua ja ilustas selle lilledega. Keskele asetati suur, suur uudisleib. Leiba ehtis pärj. Laud oli üldse kaetud väga rikkalikult; kõige

isuäratavamalt naeratasid punased õunad. Ei puudunud isegi rukki- ja kaeravihud.

Kell 11 algas aktus. Ka külalised tulid: Soome riigi haridusnõunik hra Salmela, ühe Soome algkooli naisjuhataja, Harjumaa koolinõunik hra Johanson, Maanaiste Keskseitsi esindaja

Tallina XII algkooli õpilased kaunistasid viljavihkkude ja aiaviljaga oma lõkuspüha-aktust.

pr. Martinson, Põllutöökoja esindaja hra Soovik, maanoorte esindajad hra E. Vint ja prl. F. Ulm.

Avakõne pidas VI-b kl. õpilane V. Baumann meie kõigi õpilaste nimel ja õppenõukogu volitusel. Ta kõneles umbes nii: tänavu sügisel oli viljasaak õieti hea. Mujal maailmas oli suuri viljakaldusi. Meil aga ei takistanud viljakasvu põud ega vihmad. Taevaisa on meile kõike annud, mida vaja viljakasvamiseks ja valmimiseks. Ilusad sügiseilmad on püsinud haruldaselt kaua. Maasikad on valminud isegi teist korda.

Taevaisa suurest annist on meie maal küllaldaselt vilja. Linnainimesedki saavad oma toite osta tänavu odavamaga. Võime ka välisturule saata oma põldude ja aedade saadusi.

See oli väga tõsine kõne ja meeldis meile kõigile. Nüüd läks üks väike tüdruk laua juurde, pani käed risti leivale ja palus: „Meie igapäevast leiba anna meile tänapäev!“

Järgnesid muud ettekanded, mis rääkisid ilusast suvest, heast viljasaagist ja tänust Loojale. Sõna anti kõnelemiseks ka kõigile külalistele. Kaks

neist kõnelesid melle soome keeles. Hra Salmela kõneles Soome koolilastest, kellest mõned kaugel põhjas sõidavad isegi põhjapõtradega kooli. Ta oli väga rõõmus meie kõnede ja ettekannete üle ja pani meile ette Soome raadios korraldada ettekannete tund Soome lastele. (Kas sellest saab asja, ei ole meie koolijuhataja meile veel öelnud.) Soome algkooli naisjuhataja pr. Friberg ütles, et meie olla samasugust nägu nagu soomlasedki ja sellepärast meeldivat me talle väga.

Pr. Martinson ja maanoorte esindaja hra Vint võrdlesid meie kooliskäimist maalaste kooliskäimisega ja soovitasid meid pidada sidet maaga, kus kasvab ja valmib leib. Hra Soovik Põllutöökojast kõneles sellest, kuidas hariti enne põldu ja kuidas haritakse nüüd. Mitte hea viljasaak üksinda ei röömusta põllumeest; tal peab olema ka võimalusi müüa vilja. Müügi võimalusi otsib Põllutöökoda, kes ka muidu on kõigiti abiks põllumeestele nende töös.

Lõpuks laulsime: „Ärka üles, isamaa!“ ja „Mu isamaa armas!“ Viimast suure vaimustusega ühislauluna.

Kaunistage koduümbrust.

Ei saa öelda, et Eesti talu, Eesti kodu, võrreldes teiste maadega kõige halvemas seisukorras oleks. Ei, paljudes maades on talu ümbrused hoopis viletsamad; aga sellega, mis on, ei tohi meie veel rahule jääda, Eesti iseloom tiivustab võistlema, selleks, et esimeste seas olla.

Meil on palju räägitud maaelu raskustest ja puudustest; kuidas takistada rahvavoolu maalt linna. Leitakse, selleks on vaja maarahvale rohkem lõbustusi pakkuda, kuid miks ehitusega katusest alata — kõige pealt tuleb tugev alusmüür ehitada, tähendab, tuleb lähemaist asjust alata. Mis aitab see üks, kui on meil ilusad rahvamajad, koolimajad, head maanteed, kui koduümbrus, õue ja aed, kus kõige rohkem liikumist, sügisel ja kevadel porine ja korraldamata, lage ja külm. Kas saavad sidemed koduga ja maa-ga sel teel küllalt tugevad, et takistada linnarändamist?

Varem ei tohtinud põllumees oma talu parandada, korraldada, siis tõsteti renti mõisniku poolt. Praegu ei ähvarda põllumeest enam sarnane häda-oht.

Paljud lugejad küsivad, on siis praegu aeg, kus igalühel rahalisi raskusi ja muid muresid küllalt, veel uusi juurde võtta. Kuid see töö peab tehtama ja võimalikult väikeste väljaminekutega. Meil on ju võimalik omal kruusa ja kive muretseda. Istutusmaterjali saame soodsail tingimustel metsavalitsuselt ja Ülikooli õppemetskonnast.

Põhimõtteid koduümbruse kaunistamiseks. Koduümbrus olgu lihtne, kuid ilus ja korralik; rajamine odav ja korrahoid kerge. Koduümbruse all mõistame õuet ja aeda, aed jaguneb iluja tuluaiaks. Meie käsitame esmajoones õue ja iluaia korrastamist.

Õuet piiravad harilikult kolmest küljest ehitused. Loomade õuele pääsemist tuleb takistada. Kogu õuet on võimata kruusatada ja nii puhas hoida, seepärast on parem teha keset õuet suurem muruplats, praktilisem ümmargune, kahel pool otsas üks puu (pärnad, vantrad) ja keskele asetada lilli (võõrasemad, peiulilled, astrid, zinniad). Teised osad tulevad kruusataida ja teekohad tugevamini sillutada.

Maa kuivatamine. Märjale maale on võimatu korralikku õuet rajada. Esimeseks tingimuseks olgu õue kuivatamine. Kui väiksem õue, siis jätkub sellest, kui paneme iga ehituse ümber torud ja kõik need suubuksid ühte kogujasse, mille kaudu vesi kusagile oja ehk kraavi juhitakse. Salakraavide valmistamiseks võib väga hästi ka kive, hagu ja peeneid latte tarvitada; need asetatakse umbes 100—120 sm sügavuste kraavide põhja, mille peale turba- ehk murumätas asetatakse. Kraavi langus peab vähemalt 1:300 olema.

Teed. Teede kohalt tuleb mulda välja kaevata umbes 10—15 sm sügavuselt. Soovitav laius kõnniteedel 1—1,2 meetrit ja hobuseteedel 2,5—3,0 m. Selle süvendi põhi peab keskelt vähe kumer olema. Nüüd algab tee täitmine: kõige alla tuleb kord jämedamaid kive, siis jämedat kruusa, kaetud õukese savikorraga ja lõpuks kord peenemat kruusa (vt. joon. 1). Kõik kihid tulevad kordamööda kõvasti kinni tampida ja veega valada. Lõpuks peab tee keskelt vähe kumeraks jääma. Säärsselt ehitatud tee on alati kõva ja kuiv. Kergemaid teid saab teha lihtsamalt: hästi kivist kruusa pehmele maale asetada ja kinni tampida, seda võib 2—3 korda teha. Veoted nõuavad vastavalt koormale tugevamat ehitust. Üldse on teede ehitamine raskem, seepärast rajada neid võimalikult vähe ja ainult vajalikud. Väga häid teid saab ka paekivist. Selleks võetakse kas korrapärased pae tahvlid või korrapäratud tüki-d, need asetatakse ettevalmistatud aukudesse. Meie võime kas katkestamata ehk katkestatult paekivi teed teha (joon. 2). Säärased teed on alati puhtad, kuivad ja korras, sellepärast eriti soovitavad.

Aed. Iluaia osa asetame elamu lähedale. Suurus oleneb omaniku huvist ja perekonna suuruselt. Üldse ei ole aga mõtet liig suurt iluaeda asutada, selle korrahoid oleks raske ja rajamine kulukas. Peaosa iluaia-st peab muruplatside alla lan-gema. Korralik muru näeb väga ilus välja, ta on heaks puhke- ja mängukohaks. Ka muruplatsi rajamine ja korrahoid on kergem. Suur-puid ei kõlba otse maja juurde istutada,

sest need teevad elamu pimedaks ja tuulekaise oleks puudulik. Maja lähedusesse tuleks ainult madalamaid puid ja põõsaid asetada, nagu: lumemari, valejasmiin, enelased, sirelid ja elupuud. Kaugemale tulevad suuremad puud: vahtrad, pärnad, kased, hõbepajud ja kuused.

Joon. 1. Aiatee läbilõige.

Lillesid aias mitte liiga palju arvitada, nende hoolekanne ja muetsemine on raske. Lilli asetada lihtsaile, sirgküjelistele peenardele; seejuures mitte kõiki liike ja värve segamini paisata. Peenarde esiküljele madalamad, tahapoole kõrgemad lilled. Eriti hästi passivad kestvad lilled puude ja põõsaste ette murule, nagu sõrmtübariil, kukekannus, kurekell, kellukene. Varaõitsejad võib asetada rohkem varju, nagu lumelill, lumekelluke, krokus j. t.

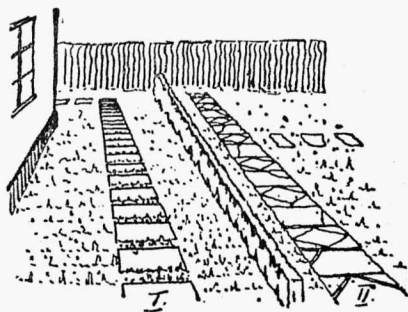
Et kevadest sügiseni õitsevaid lilli saada, peame esiteks mitmel ajal õitsevaid liike valima ja suvelilled juures vahetama kevadised sügislilledega, — tähendab, kaks korda istutama, näit., kevadel võorasemad, sügisel astrid, piulilled ja zinniad.

Muru. Maa, kuhu muru tuleb, olgu hästi haritud ja väetatud. Enne külvi maa korralikult siledaks teha, umbrohu juured välja korjata. Seeme külvata kevadel, kui maa tahenenud, pilves ilmaga. Seemet saab E. Seemnevilja Ühisustest 15—25 gr ruutmeetrile arvates. Ostmisel nõuda maa omaduste järele kindlat segu, kas kuivale ehk niiskele, päiksepaistelisele ehk varjulisele kohale. Muru seemet on hea liivaga segada, see võimaldab ühtlasemat külvi. Peale külvi tuleb seeme kergelt, ühtlaselt sisse rehitseada ning lõpuks kinni vajutada; selleks on erilised laudkingad (neljakandilisest lauast), mis jaigade alla kinnitatakse. Nendega tallatakse kogu pind ühtlaselt kinni. Pärastine hoolekanne: kuival ajal nii

surraa ja umbrohi hävitada. Kui muru on juba paar tolli pikk, siis esimest korda niita. Niitmist tuleb sageli korrata. Kevadeti väetada virtsa ehk hea kompostiga ja kunstväetistega (kaalisool ja superfosfaat).

Isteplats ja lehtla. Maja lähedal peaks olema tuule varjuline ja päiksepaisteline isteplats, kus võimalik tööd teha ja vajaduse korral ka süüa.

Lehtla on puhkekohaks, seepärast tuleks elamust kaugemale asetada. Lehtlaks kõlbab lihtne laudadest ehk pilbastest majake, sees laud istmetega ja ümber õitsevad põõsad ühes väänkasvudega.

Joon. 2. Paekivi-plaatidest tehtud teed aias: I — korrapärastest plaatidest, vahedega; II — korrapäratutest, vahedeta.

Kokkuvõttes ei ole see töö sügugi nii raske ja kallid, kui vast algul paistab. Meil peab ainult kindel plaan ja töökava olema, kuidas ja kui palju igal aastal sellest kogu plaanist valmis teha. Plaanide valmistamiseks annavad kohapealsed aiandusõuandjad juhatust, — kasutage neid!

Noored, töötage maanooringides ühiselt välja koduümbruse kaunistamise kavvad. Üheskoos ja ühisel ettevõttel on see töö kergesti läbiviidav. Teie, noored, saate ka täiel määral nautida selle töö ilusaid tulemusi. Võtke tõsiselt seda tähtsat küsimust meie maa elu meeldivamaks, kaunimaks muutmisel.

A. Liidemann.

Organiseeritud maanoorte üldmärk valmis.

Maanoorte märgi küsimus on seisnud juba kauemat aega päevakorral. Nüüd on jõutud niikaugale, et üldmärgi kavand on kinnitatud ja märgid valmistada antud. Loodetavasti võivad seda maanoorte organisatsioonid juba paari nädala pärast saada. Märk kujutab enesest neljalehelist ristikkheinalahte, mis on rahvusvaheliseks organiseeritud maanoorte eraldussümboliks, valgel email põhjal ja kitsaste kuldpiirjoontega. Märgi läbimõõt on 14 mm. Kinnitamise mõttes on märgid kaheksagused: ühed, mida kinnitatakse rinda märgi alumisel küljel asuva väikese vedru nöelaga ja teised pikema riidesse pistetava nöelaga. Esimesed on soovitatavad tütarlastele teised poisilastele. Väliselt on märgid ühesugused.

Märkisid saab tellida Põllutöökoja juures asuvalt Ülemaalse Maanoorte Ühenduse sekretariaadilt Tallinn, Pikk tn. 40, postkast 429. Märke saavad tellida ainult Põllutöökoja juures registreeritud maanoorte organisatsioonid ja märkide väljaandmine liikmetele toimub juhataste, ringi-

vanema või usaldusmehe kaudu. Märkide väljaandmise kohta tuleb pidada nimekirja kuhu märgitakse kõikide liikmete nimed kellele märk antakse. Hiljemalt oktoobri kuul peab iga organisatsioon ülemaalse Maanoorte Ühenduse sekretariaadile saatma nimekirjad, kellele märgid väljaantud.

Eesti maanoorte rinnamärk.

Maanoorte üldmärgi kulud tasuvad märgisaajad. Märgi hinnaks on Põllutöökoja Ülemaalse Maanoorte Ühenduse sekretariaadilt tellides 40 senti.

Kõik Põllutöökoja juures registreeritud maanoorte organisatsioonid kogugu teateid kuipalju märke tarvis läheb ja saatku ühine tellimine eelpool tähendatud aadressil.

Jäneda põllutöökeskooli kooperatiiv

algas teotsemist 1. sept. 1933. Nagu kunagi eelduseks elujõulisele ühistegelisele asutusele, oli ka J.P.K. õpilaskooperatiivi ellukutsujaiks puhtelulised nõuded: anda noorele haritud põlumehele, tegelikku ellu astujale, kogemusi ja oskusi ühistegevuse juhtimiseks, arendada õpilasnootes ühistegelise vaimu ja luua soodsaid võimalusi noorte enesearendamiseks väljaspool õppetööd. Peale selle on kooperatiivi siht puhtmajandusline — varustada õpilasi odavamalt ja otstarbekohasemalt õppeabinõudega.

Esimesel tegevusaastal on peamiselt õpitud ja omandatud kogemusi õpet. agr. R. Halliksbergi energilisel kaasabil ja juhtimisel. Ka õpilased on aktiivselt ja armastusega kooperatiivi juhtimisest osa võtnud, sest mis peaks noori veel rohkem huvitama, kui oma algatus ja oma tegevus.

Kooperatiivi ¼ aasta korraline peakoosolek peeti 15. okt. 1934, kus kinnitati ka tegevuse aruanne.

Kooperatiivis müüdi kirjutustarbeid, muretseti ühistellimistega raamatuid ja muid õppeabinõusid. Aritegevuse väikesest ülejäägist määrati 20% tagavarakapitaliks ja ülejäänuga toetati kohalikke õpilaskooperatiivide organisatsioone. Aasta jooksul müüdi kooperatiivist kaupa 863,85 kr. eest. 1. okt. 1934 oli kooperatiivis kaupa omahinnaga 134,95 kr. eest ja müügihinnaga 178,69 kr. eest.

Arvete seis 1. okt. 1934.

Arved.	Debet Kredit	
	kr.	kr.
Kassa arve (raha kassas)	50.54	
Võlgglased	69.50	
Võlausaldajad		85.43
Kulude-tulude arve		109.81
Kapitalide arve		59.75
Kauba arve		43.74
Kauba kontrollarve	178.69	

Kokku . . 298.73 298.73

Äriseis 1. okt. 1934. a.

	Aktiva	kr.
Raha kassas		50.54
Võlgnikud		69.50
Kaupa oma hinnaga		134.95

Bilanss 254.99

	Passiva	kr.
Kapitalid		59.75
Võlausaldajad		85.43
Möödunud aasta ülejääk		64.13
1/3-aasta ülejääk		45.68

Bilanss 254.99

1/3-aasta kulude-tulude aruanne.

Debet Kredit
kr. kr.

Tulud:

Kaupade müügist:		
aprillis	Kr.	3.47
mai+juuni+juuli	„	4.58
augustis	„	20.95
septembris	„	28.17
		57.15

Kulud:

Arvepidamiseks	2.10
Sõiduraha, kaubavedu, mu- retsem. ja saade	8.37
Kaup kõlbm. tunnistatud	1.—
Ülejääk 1. okt. 1934. a.	45.68

Kokku: 57.15 57.15

Liikmeid on kooperatiivis 61, neist 6 õpet. ja 1 õpilasorganisatsioon (toitusühisus).

Uude juhatusse, mis vaheldub iga 3 kuu tagant, valiti: H. Kase esim., V. Arbeiter ärijuht, H. Seksel raamatupid., J. Jürisson kassap. ja G. Väli kirjatoimetaja.

J.P.K. õpilaskooperatiiv oma eduka tegevusega on saavutanud silmapaistvaid tulemusi juba esimesel tegevusaastal ja jääb vaid soovida edu senises tegevuses kaunite ühistegeliste sihtide saavutamiseks. G. T.

Pakkugem külalistele võileibu.

Sagedasti juhtub, et meid ootamatult külastavad sõbrad, sugulased või tuttavad. Mõnelgi korral pole meil kodus mingisugust „külalistoitu“, veel enam on aga kahju hakata valmistama midagi. On ju alati nii palju vestelda, näidata ja küsida, et iga hetk, mille külalisest eemal veedame, on nagu maha visatud. Kui külaline on lähedalt, siis õieti pole vajagi pakkuda talle toitu väljaspool oma tavalisi söögiaegu. On ta aga kaugemalt, siis on meie kohus kosutada teda vähesel joogi ja toiduga. Oma külalisele tõsise külalislaskuse osutamiseks püüdkem sedagi vähest, mis temale pakume, teha võimalikult suupäraseks ja isuäratawaks ning sageli jätkub lihtsalt võileibade ja piima pakkumisest.

Väikeste võileibade valmistamiseks võib tarvitada rukkileiba, peenleiba, sepiikut ja saia. Viimased kaks on muidu või määrimiseks pisut pehmed, seepärast võib neid võileibade valmistamiseks pisut röstida (kuivalt tulel pannil praadida, nii et pealne kord pisut pruunistub). Kui jameleivalt lõigatawad viilud on väga suured, lõigatakse nad kolmeks või lõigatakse lei-

valt risti 10—15 sm pikkune kanikas, millest lõigatakse parajad nelinurksed viilud.

Või hõõrutakse kausis puulusikaga vähe pehmemaks, võib lisada talle maitseks soola asemel sõelast läbistatud või lihtsalt pehmeid roost vabastatud kilusid või riivitud juustu. Lisandi järgi nimetatakse võid kilu- ehk juustuvõiks.

Või peale asetatakse katmiseained selle järgi, mida parajasti käepärast olemas. Nii sobivad siia väga hästi tomatid, igasugune keedetud-, prae- ja suitsuliha ja hapukurgid. Või hoiab kõik teised ained paremini leival, nii et need maha ei libise. Kui muud käepärast pole, võib tarvitada lõunast ülejäänud toite: seeni, maksa ja supiliha.

Leivakeste kaunistamiseks pole vaja mingisuguseid pitse, keerulisi toiduainete lõikamisi ega vormimisi. Kõige kaunim on asetada kõik ained leivale hästi korralikult, värvide elustamiseks lisada paar rohelist tervet või hakitud peterselli- või tillilehte, mis ühtlasi aitab anda võileivale paremat maitset.

On meil külaliste tulek ette teada, siis võime teha võileibu koguni ette

valmis. Võileibade pakkumine on väga hõlbus, eriti kui meil puudub suurem söögilaud, sööginõud või aeg viimaste puhastamiseks. Väga ilus on teha kõik samaliigilised võileivad ühtmoodi. Kui iga võileib on tehtud isesugune, siis kogupilt saab liiga kirju ja nagu lohakas. Esinevad aga ainult mõned kaunistusviisid, mis mittel võileival korduvad, siis üldpilt on meeldivam. Seejuures võileibade rühmitamine ning vaagnale asetamine hõlpsam.

Et hõlbustada pisut katmiseainete valikut võileibadele, toon siinjuures mõningaid võileibade valmistamisviise.

Kiluleivad: Leib või röstitud sai kaetakse võiga, millel hõõrutud mõned kilud. Sellele asetatakse leiva keskele munaviil. Munarebu ja -valge ühinemiskohale pannakse ringikujuliselt kilupool. Keskele asetatakse, kui see kodus käepärast, üks kaaper.

Tomati leivad: Leib või praetud sai kaetakse kilu- või soolase võiga. Sellele asetatakse kuhi õige õhukesi või üks paksem tomativiil. Selle peale väike lõik hapukurgist.

Lihaleivad: Mingisugune kodus olemasolev leib kaetakse soolase võiga. Üks pool leiba kaetakse väikeste liha-

tükkestega (suurt tükki pole soovitatav panna, kuna selle hammustamine on tülikas), teine punaste singi- või tomativiiludega. Nende vahele pannakse riba peenendatud rohelist lehti.

Seeneleivad: Leib või sai kaetakse võiga, sellele asetatakse pisikesed ümmargused seenekesed. Iga seen keskele väike tutike rohelist, nii et seened näivad valgel võialusel prau-nide rosettidenä.

Juustuleivad: Leib või röstitud sai kaetakse võiga. Kaunis kuiv juust riivatakse, segatakse paksu hapukoorega. Määritakse umbes $\frac{1}{2}$ sm paksu kihina leivale, raputatakse üle riivjuustu ja hakitud roheliste lehtedega.

Singileivad: Pehme või röstitud sai kaetakse võiga. Sink läbistatakse hakkmasinast, segatakse paksu hapukoorega, kuhu võib segada ka hakitud muna. Määritakse leivale, raputatakse üle roheliste lehtedega. Viimastel viisidel valmistatud võileivad ei kuiva nii ruttu, nagu juust eriti kuivab, tõmmates otsad üles looka.

Kõik toodud võileivad sobivad väga hästi ka teeõhtute ja pidude korraldamisel einelauda.

Salme Masso.

Aedvilja kasutamine tainastes.

Aedvili on tervislikum toitainet mitmesuguste toitesoolade ja vitamiinide sisalduse tõttu.

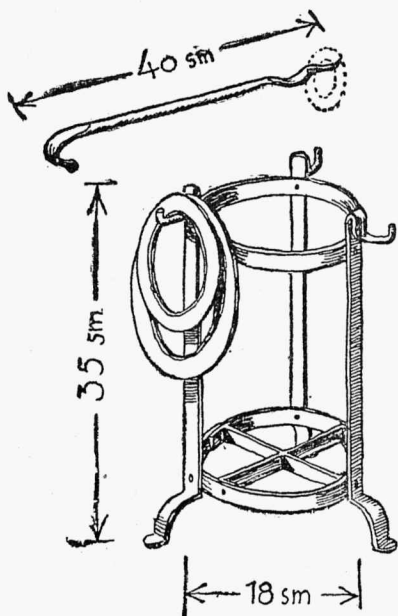
Tänavune sügis on aedviljarikkamaid, mis võimaldab ka perenaistel väga mitmesuguste aedviljade toitude valmistamist. Aedviljade kasutamise viise on lõpmata palju, kuid siin käsitaksin ainult seda osa, mis puutub taignatesse. Selleks tuleb aedvili vähese veega pehmeks keeta, läbi sõela suruda või ajada läbi lihamasina. Kahe eelmise abinõu puudumisel saab purustada ka puunua abil. Saadud puder segatakse saia või sepiku vedelikuga hulka, lisatakse soola, soovikorral suhkrut ning sõkutakse jahu ja kerkinud pärmiga paks tainas. Nii saab tarvitada kõrvitsat, õunu, porgandeid, kaale ja kartuleid. Eriti kohane on aedvilja tarvitada jämeda nisu- ja odrajahu juurde. Odrajahust

saab sepik ehk karask rabe ning muutub ruttu kuivaks, kui tublisti võid juurde ei lisata. Segades taina hulka näit. kõrvitsa putru, seisab odrajahu karask pehme ja värskemaitseline nädalapäevad. Kuigi juurvili peaks lõppema enne uut saaki, siis kartuleid jatkub igal aasta ümber saia ehk sepiku tainasse panemiseks.

Kõrvitsa-saia valmistamiseks võtame: $\frac{1}{2}$ lt. kõrvitsa putru, $\frac{1}{4}$ lt. piima, 1 spl. soola, suhkrut, nisupüüli ehk nisujahu ja pärm. Pärm kergitakse vähese vedelikuga ja jahuga. Keedetud ja läbi sõela surutud kõrvits segatakse piima hulka, lisatakse soola, suhkrut soovi järgi, kerkinud pärm ja nii palju jahu, et saab paras taigen. Kui taigen on kerkinud, siis küpsetatakse.

H. Pagland.

Pliidirõnga-hoidja — abinõu pliidi korrashoidmiseks.

Pliidirõngaste hoidja.

Ühes areneva eluga kasvavad nõudmised puhtuse ja korra järele. Naistele tuleb järjest uusi ülesandeid juurde kodustes töödes ilma, et selleks tööjõu-

dude suurenemist või aega rohkem oleks.

Palju aeganõudev ja tülikas töö on köögis pliidi korrashoidmine, kui pliidi rõngastel ei ole kohta, ega panipaika, kuhu neid keetmise ajal tõsta. Pliidi rõngaid seinanajale asetades määrime seina ja lõhume pliidi; rõngaid pliidile asetades määrime pliidi nõega, mida tülikas puhastada.

Juuresoleval joonisel on toodud pliidirõnga-hoidja, mis on perenaistele pliidi korrashoidmiseks suuresti abiks. Mõõtudelt on see rõngahoidja paras harilikku talu kaheaugulisele pliidile. Igaüks võib teda oma tarvidusele vastavalt suurendada või vähendada. Ruumi tarvitab see rõngahoidja kaunis vähe ja sellepärast sobib ka väiksemale pliidile.

Alumise vitsa vahel olev rist plekk võib olla laiem, kui joonisel näidatud, siis on see eriti hea väikeste rõngaste asetamiseks.

Perenaistel ise ei ole võimalik pliidirõngahoidjat valmistada, sellepärast teeks meespere emadele ja õdedele suure rõõmu selle väikese eseme soetamisega ja hõbustaks tublisti nende tööd pliidi korrashoidmises. Kui ise ei tulda selle tegemisega toime, võib lasta seda külaseppa joonise järele valmistada. Hinnalt tuleb ta odav ja kõigile kättesaadav.

Perenaine.

Tarvitage õunu toitude mitmekesistamiseks.

Oleme harjunud õunu tarvitama enamasti magustoitudeks. Õun kõlbab suurepäraselt ka peatoiduks. Eriti hästi sobib õun vasikalihaga, kapsa, hane- ja seaprae kõrvale ja maitseb hästi ka herne- ja külma segasalatiga.

Vasikalihaga õuntega. Pehme vasikalihaga lõigatakse õhukesteks viiludeks, klopitakse nuiaga ja pruunistatakse palavas võis, lisatakse soola ja iga lihatükile pooleks lõigatud südamestest puhastatud õun. Äärde pannakse veel terveid õunu ja valatakse vahetevahel üle pannil oleva leemega, on leent vähe, lisatakse keeva vett. Hautatakse kuni õunad ja liha pehme.

Kastele lisatakse hapukoort ja süüakse keedetud kartulitega.

Kapsa ja õuna vorm I. Kapsalehed keedetakse vähe soolvees, õun-
tel võetakse süda välja ja täidetakse riivleiva ning võiga. Laotakse vormi kord täidetud õunu ja kupatatud kapsalehti, peale valatakse liha- või aedvilja keeduleent, lisatakse valget pipart maitseks ja riivleiba, pealmine kord kaetakse väikesel või tükkidega. Süüakse kartulitega.

Kapsa ja õuna vorm II. Toores hakitud peakapsas pruunistatakse võis, pannakse vormi kord pruune kapsaid ja tooreid õuna viile, maitstakse soolaga ja valatakse üle lihaleeme või

keeva veega. Kui veega valada, siis tuleks peale panna mõned või tükikesed. Küpselt väga maitsev kartulitega.

Õuntega täidetud hernekäkid. Keedetud herved aetakse 2 korra läbi lihamasina. Lisatakse huika 3—4 keedetud kartulit, liitri kohta 2 muna, pruunistatud sibulaid, soola, valget pipart, 1 supil. võid. Taignast

tehakse hernekäkid, millele täiteks pannakse õuna lõigud. Eriti hea on neid küpsetada ahjus praepannil või võirasvaga. Antakse lauale sulavõi ja aedviljadega.

Kiire õuna magustoit. Toores õun riivatakse või aetakse läbi lihamasina, lisatakse suhkrut ja harilikku riivitud pähkelt. Koor vahustatakse ja lisatakse õuna puder. Kaunistatakse pähklituumadega. M. M.

Meie maanoorteriniste töö.

Saare maanoorte tegevusest.

Kõljala põllutöökooli juures korraldatakse 18. nov. kuni 16. det. kuuajaline maanoorte juhtide kursus. Kursusel käsitatakse järgmisi aineid: sööda-juurvilja, köögiviljaseemne ja kanakasvatust, aiandust, koduümbruse kaunistamist, tegelikke töid looma- ja sea- laudas, nõöri-, raua- ja puutöid, värvimist, elamute sisustamist, metsandust, maanoorte maailmavaatelisi küsimusi, ühistegevust, maanoorte liikumise ülesannet, õpingide tegevust, kõneoskust, maanoorteringide juhatuste ülesandeid ja kohuseid, ajakirjanduse kaastööd, ilukirjanduse kasutamist, maanoore seltskondlikku käitumist, maanoorte liikumisest mujal ja põllumehe kutseoskuse omandamise va-

jadust. Lektoriteks on palutud parimad oma aladelt: härrad J. Hünerson, K. Liideman, A. Eckbaum, J. Ümarik, K. Laane ja A. Masing.

Alusainetena käsitatakse esmajoones kõneoskust ja õpingide tööd, hiljem kavatakse kursusel käsitatavaid aineid läbi võtta õpingide meetodi järele, et anda osavõtjatele suuremaid võimalusi ja kogemusi kõneoskuse ja õpingide praktilise töö alalt.

O. K.

Koduümbruse kaunistamine iga maanoorteringi töökavasse.

SMKÜ oma viimasel koosolekul otsustas asuda maanoorteringides aktiivsemale tegevusele koduümbruse kaunistamise alal. Vastavate kaunistamise

Panna maanoorteringi liikmed.

kavade väljatöötamiseks, mis Saaremaa oludekohased ja siin enam levinud koosehitustele vastavad, kutsuti ellu toimikond asjatundjatest-eriteadlastest, kes enne Kõljalas peetavat maanoorte juhtide kursust töötavad välja põhimõtted ja juhised, mille järele toimida koduümbruse kaunistamiseks kavade koostamisel.

Peale vastavate juhiste väljatöötamist asutakse talve jooksul ringides koduümbruse kavade väljatöötamisele ja juba kevadel koduümbruse kaunistamisele. O. K.

Pamma maanoorterling Saaremaal

asutati 1932. a. kevadel kohalike noorte V. Tasase, O. Greppi ja H. Ränga algatusel. Ringil on praegu 42 liiget.

Ringi juhatusse kuuluvad esimees J. Ränk, kirjatöimetaja O. Grepp, laekur A. Grumberg, ametita liikmed L. Justi ja L. Parbus. Juhatust ja nõu annavad ringile Karja kodumajanduskooli õppejõud.

Ring töötab nelja osakonnaga: 1. maatulunduse osakond kasvatab aed- ja keeduvilja ning sööda-juurikaid, osakonna juhatajaks prl. M. Tasane; 2. spordiosakond arendab kehakultuuri, osakonna juhatajaks hra A. Vesmes; 3. esperanto osakond korraldas möödunud talvel esperanto kursuse, osakonna juhatajaks hra N. Lepp; 4. näiteosakond ühes rahvatantsude grupiga paneb toime peoõhtuid, osakonna juhatajaks prl. H. Kipper. On antud välja oma ajakirja „Virvendajat“, korraldatud taimekogu ja peetud kroonikat. Möödunud talvel korraldati kuujaline käsitöö- ja kudumisekursus.

Muret tegi ringile senini ruumide puudus. Käesoleval sügisel valmis Pammal uus koolimaja, mida Pärssamaa vallavalitsus lubas kasutada ka ringile. Tasuks selle eest on ring oma hoolde võtnud koolimaja ümbruse korraldamise ja kaunistamise.

O. Grepp.

Järvamaa maanoorte päev.

Pühapäeval, 4. nov. 1934 peeti Vodja põllutöökooli ruumes esimest Järvamaa maanoorte päeva. Päeva korral-

dajaks oli Järvamaa Põllumeeste serts. Päevast võttis osa hulk noorte esindajaid ja asjahuvilisi igast Järvamaa nurgast. Esitatud oli 22 noorte organisatsiooni.

Päev algas põllutöökooli õpilaskoori koraaliga prl. Peduksoni juhatusel, mille järele Järva Põllumeeste seltsi esimees J. Eilart päeva avas. Avakõne järele lauldi ühiselt hünni.

Päeva juhatusse valiti R. Leben, O. Viirsoo ja pr. A. Rosenbaum. Sekretariaati valiti prl. L. Peet ja hra G. Adamson.

Esimesena kõneles Põllutöökoja direktor J. Hünerson, peatudes pikemas kõnes maanoorte liikumise sihtide ja mõtte juures ja näidates kuivõrd tähtsad on maanoorte organisatsioonide ülesanded. Kõneleja sai suurte kiiduväljenduste osaliseks. Teisena kõneles kodumajandusinstruktor prl. Reinendorff, käsitades oma kõnes maanaiste seltside ülesandeid maanoorte liikumisel. Kõne lõppedes järgnesid seltside esindajate tervitused. Tervitusi ütlesid Järva maavalitsuse poolt esimees V. Vessart, Järva koolivalitsuse poolt koolinõunik M. Ulk, Vodja põllutöökooli poolt koolijuhataja E. Iner; neile järgnesid tervitused Järvamaa põllumeeste ja maanaiste seltside esindajatelt. Lõpuks tervitas dir. Hünerson Põllutöökoja poolt.

Peale vaheaega kõneles Järvamaa maatulunduskonsulent agr. R. Leben maanoorte töö korraldusest, mille järele asuti Järva maanoorte ühenduse loomisele. Üksmeelselt tunnustati maakondlise ühenduse loomine tarvilikuks ja otsustati see ellukutsuda. Ajutisse juhatusse valiti: R. Sammel, O. Viirsoo, R. Leben, J. Luik ja prl. L. Peet. Ajutisele juhatusele tehti ülesandeks koostada kodukord ja esitada see järgmisele Järva maanoorte kongressile. Juhatusele tehti ülesandeks püüda korraldada lühiajaline maanoorte juhtide kursus. Üksmeelselt leiti, et juhtide leidmine kohtadel on üks raskemaid küsimusi maanoorte liikumisel.

Peale O. Viirsoo lõppsõna koosolek lõppes ühise lauluga „Mu isamaa armas“. Koosolekut kaunistas Vodja põllutöökooli õpilaskoor hulga lauludega. Koosolekult viidi kaasa paremad mälestused ja vaimustus.

R. L.